

สังเวชนียสถาน

 นักท่องเที่ยวหลายคนต่างมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า การจะไปเที่ยวอินเดียค่อยไปเป็นครั้งสุดท้ายหรือครั้งหลัง ๆ ไปเที่ยวประเทศเจริญก่อน ตามความจริงแล้วการไปอินเดียควรไปขณะสุขภาพแข็งแรงดีจะดีที่สุด เพราะถนนหนทางในอินเดียไม่สะดวกสบายเหมือนเมืองไทย ต้องถือว่า การเดินทางไปอินเดียมีทั้งความสุขให้เลือกและมีความทุกข์ให้ผจญ คือความไม่สะดวกสบายเหมือนเดินทางไปยุโรป หรืออเมริกา จึงต้องปรับสภาพตามสังคมอินเดีย ต้องสร้างความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่ดี เพราะการแสวงบุญนั้นพระท่านสอนไว้ว่าต้องมีทั้งพลังศรัทธา ปัญญา และความเพียร เดินทางไปดูความเจริญในความเสื่อม พิจารณาถึงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และเนื่องจากระยะทางระหว่างสังเวชนียสถานแต่ละแห่งไม่ไกลมากนักแต่ถนนหนทางไม่ดีเท่าที่ควร ต้องใช้เวลาเดินทางนาน ทำให้มีเวลาคิดเวลาไตร่ตรอง ทบทวนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสไหว้พระ สวดมนต์ ถวายทานในตัวเอง นับเป็นกุศลจากการเดินทางไปแสวงบุญ พุทธสถานบางแห่งที่ท่านเดินทางไปแสวงบุญจะมีชาวอินเดียมาเยือนสองข้างทางเหมือนมารอต้อนรับท่านทั้งหลาย และพูดว่า “มหาราชา มหาราชา” พร้อมทั้งแบมือขอเงินจากท่าน เดิมอินเดียมีหลายแคว้นแต่ละแคว้นล้วนมีมหาราชา และมหาราชา ต่อมาได้เลิกไปแล้ว แต่ราชินิกุลที่เหลืออยู่ก็ยังมีคนนับถือ คนที่มาเยือนเหล่านั้น บางคนเป็นขอทานอาชีพ บางคนมาขอตามนิสัยของพวกเขา จนมีคำกล่าวที่ว่า “เป็นเศรษฐีเมื่อให้ เป็นไพร่เมื่อขอ” การที่ท่านจะให้หรือไม่ให้ในเวลาใดหรือสถานที่ใดในขณะที่ท่านเดินทางไปแสวงบุญ จำเป็นต้องพิจารณาตามความเหมาะสม

 มีข้อความตอนหนึ่งในหนังสือตามรอยบาทพระพุทธรองค์ เล่าไว้ว่า ก่อนที่พระพุทธรเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธรองค์ได้ปรารภถึงพุทธสถานอันเป็นสังเวชนียสถาน 4 แห่ง และทรงประกาศศรัทธาโดยสรุปว่า สังเวชนียสถานทั้งสี่แห่งนี้สมควรที่พุทธศาสนิกชนผู้เปี่ยมด้วยศรัทธา จะไปแสวงบุญ บูชาสักการะด้วยความเคารพเลื่อมใส คือ ลุมพินี พุทธคยา สารนาถ และกุสินารา จากข้อความดังกล่าวทำให้พุทธศาสนิกชนจากทั่วโลกเดินทางไปเยือนสังเวชนียสถานดังกล่าว และหลายคนที่มีเวลาหากได้เดินทางไปแสวงบุญยังพุทธสถานอื่น ๆ อีก 4 แห่ง รวมเป็น 8 แห่ง เรียกว่า อัฐมหาสถาน ท่านจะเดินทางไปแสวงบุญเมื่อใดขึ้นอยู่กับความพร้อม แต่ผู้เขียนขอเสนอว่า ไม่ควรเดินทางไปในฤดูร้อน หรือช่วงเดือนเมษายน เพราะอากาศร้อนมาก พุทธสถานที่สำคัญ ๆ ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปเยือนและไปสักการะหลายแห่ง ทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของพระพุทธรองค์โดยตรง หากเป็นร่องรอยทางพุทธศาสนาอันเจริญรุ่งเรืองในอดีต เมื่อเดินทางไปถึงแล้วทำให้รู้ได้ว่าสถานที่เหล่านี้ล้วนเป็นสถานที่

ศักดิ์สิทธิ์ทั้งสิ้น มีพุทธศาสนิกชนจากทั่วโลกเดินทางไปแสวงบุญมากมายตลอดปี เช่น สาวัดดี ราชคฤห์ เวสาลี สาญจี อชันดา และเอลโลรา ในที่นี้จะกล่าวโดยสรุปเฉพาะสังเวชนียสถาน เพียงสี่แห่ง กล่าวคือ

1. ลุมพินี หรือ ลุมพินิต เป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า เดิมอยู่ในประเทศอินเดีย ต่อมาเมื่อมีการแบ่งปันเขตแดนหลังสงครามในปี พ.ศ. 2493 ลุมพินีถูกกำหนดให้อยู่ในเขตเนปาล ห่างจากชายแดนประเทศอินเดีย 32 กิโลเมตร บริษัทต่าง ๆ ที่นำพุทธศาสนิกชนไปแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน นิยมพาเข้าทางอินเดียเพื่อเยือนสังเวชนียสถานในอินเดีย แล้วข้ามชายแดนเข้า ลุมพินี ประเทศเนปาล และมักไม่ค้างคืนที่นี่ นมัสการเสร็จเดินทางกลับไปค้างคืนที่อินเดีย สังเวชนียสถานหลายแห่งสามารถพักที่โรงแรมใกล้ ๆ บางแห่งสามารถพักที่วัดซึ่งจัดห้องพัก ให้บริการไม่ต่างจากโรงแรมมากนัก แต่มีความสะดวกสบายหรือการบริการน้อยกว่าบ้าง ลุมพินี เป็นสถานที่ตั้งงามตามธรรมชาติ มองเห็นเทือกเขาหิมาลัย มีเสาศิลาจารึกของพระเจ้าอโศก มหาราชตั้งอยู่ พระเจ้าอโศกได้จารึกไว้กับเสาศิลาจารึกว่า “พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติ จากพระครรภ์มารดา ณ สถานที่ตรงนี้” นอกจากศิลาจารึกแล้วยังมีโบราณสถานอื่นอีก เช่น วิหารมายาเทวี ซึ่งมีรูปแกะสลักหินตอนพระราชกุมารประสูติและชากกุฎีวิหารหลายหลังปรากฏ อยู่ ปัจจุบันพุทธศาสนิกชนในประเทศต่าง ๆ ไปสร้างวัดของตนเอง ที่บริเวณลุมพินี รวมทั้งวัด ไทยด้วย ผู้เขียนเคยเดินทางไปลุมพินี 8 ครั้ง ทุกครั้งที่เดินทางไปกรุงกฏุมภะปุระจะไปลุมพินี ด้วย สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์และทางเครื่องบินซึ่งสะดวกสบาย แต่ในบางฤดูทัศนวิสัย ไม่ดี การบินผ่านหุบเขาต่าง ๆ เครื่องบินเล็กอาจจะสันทำให้รู้สึกหวาดเสียวบ้าง แต่ไม่ค่อยปรากฏ ข่าวเรื่องเครื่องบินตก และยอมรับว่าพุทธสถานแห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์เหมาะที่พุทธศาสนิกชนจะ ได้หาโอกาสเดินทางไปแสวงบุญสักครั้งหนึ่งในชีวิต

2. พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ เป็นสถานที่ก่อกำเนิดพระพุทธศาสนา สำหรับ พุทธศาสนิกชนที่เปี่ยมด้วยความเลื่อมใสศรัทธาแล้วถือว่า ไม่มีสถานที่แห่งใดมีความสำคัญยิ่งไป กว่าพุทธคยา เชื่อกันว่า มหาเจดีย์พุทธคยาสร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อกว่าสองพันปีที่ ผ่านมา แต่เป็นองค์เจดีย์ขนาดย่อม ต่อมาพุทธศาสนิกชนผู้เจริญศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ ร่วมกันพัฒนาเป็นองค์สูง 160 ฟุต ดังที่เห็นกันในปัจจุบัน บริเวณสถานที่นี้มี ต้นพระศรีมหา โปธิ์ วัชรอาสน์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้ ทรงรู้แจ้งแทงตลอดโลกุตรธรรมและอภิญา พุทธสถานแห่งนี้จึงเหมาะสำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ปรารถนาแสวงบุญ และเหมาะกับนักทัศนจร ที่จะเข้าชมเพื่อเป็นความรู้อย่างยิ่ง หากเป็นช่วงปลายปีจะมีพระสงฆ์ต้นตระยาน หรือที่เราเรียกว่า พระลามะจำนวนมากเดินทางจากเมืองต่าง ๆ มาแสวงบุญ ณ สถานที่แห่งนี้ เราคุ้นเคยกับการ กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ คือนั่งคุกเข่ากราบ แต่ลามะกราบแบบอัญชลีประดิษฐ์คือการกราบ แบบนอนราบ ลามะบางองค์เดินเท้ามากราบเจดีย์พุทธคยาและนอนกราบทุกก้าวบนเส้นทางที่ผ่าน

หลายกิโลเมตร คือเดินได้หนึ่งกิโลเมตรกราบครั้งหนึ่ง นอกจากلامะเหล่านี้แล้ว พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาแสวงบุญมากมายในแต่ละปีล้วนเปี่ยมด้วยศรัทธาทั้งสิ้น

ณ พุทธคยาแห่งนี้ในวันวิสาขบูชาเมื่อกว่า 2500 ปีที่ผ่านมาพระพุทธเจ้าทรงค้นพบ อริยสัจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นหลักธรรมซึ่งนักปราชญ์ทั่วโลกยอมรับ การเดินทางไปแสวงบุญ หากมีพระสงฆ์ผู้ทรงภูมิรัฐภูมิธรรมไปด้วยหรือบรรยายให้ฟัง จะช่วยให้ท่านมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งมากขึ้น เข้าใจกฎแห่งกรรมมากขึ้น หลายคนไม่เข้าใจ และไม่มีเวลาศึกษาในเรื่องพระพุทธศาสนา อาจจะมองว่าเป็นเรื่องงมงาย เช่น พิธีงเด็กของชาวจีน หรือผู้นับถือพระพุทธศาสนาหายาน เป็นพิธีบำเพ็ญกุศล เขาทำความดีเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย ซึ่งเป็นบิดามารดา ญาติ หรือคนที่เคารพนับถือ คนที่ไม่เข้าใจคิดว่าเป็นเรื่องงมงายนั้นเป็นพิธีกรรมจัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศล และเป็นการแสดงความกตัญญู มิได้เกิดขึ้นตามภาพที่ท่านเห็น เช่น ลูกหลานของผู้ตายเผากระดาษเงินกระดาษทอง เผากระดาษเงินกระดาษทอง หรืออื่น ๆ ส่งไปให้ผู้ตาย ความจริงแล้วผู้ตายมิได้รับสิ่งที่เผาไปให้ หากได้รับตามนั้น วันใดนึกเลงหรือเจ้าพ่อตายก็เผาบริวารส่งไปให้ นรกโลกก็คงวุ่นวายมิใช่เล่น วิญญาณเขาได้รับกุศลจากการเทศนาของพระสงฆ์ จากการทำบุญเลี้ยงพระและอื่น ๆ วันนี้เราศึกษาพระพุทธศาสนาไม่เข้าใจ แต่วันหน้าเมื่อได้ยินได้ฟังได้มีโอกาสศึกษาได้ไตร่ตรองมากขึ้น จะพบว่าพระพุทธศาสนาสอนได้ลึกซึ้งกว่าหลาย ๆ ศาสนา และเป็นศาสนาที่ว่าด้วยหลักการและเหตุผลทางวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง พุทธพจน์จึงเป็นสัจธรรม และเป็นธรรมอันประเสริฐ ควรแก่การศึกษาและปฏิบัติตามอย่างยิ่ง

3. สารนาถ คือ ป่าอิตติปตนมฤคทายวันหรือสวนกวางอันสงบ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ เรื่องอริยสัจสี่ ทรงยังวงล้อแห่งธรรมให้หมุนก้าวไปข้างหน้า อันเป็นการเริ่มต้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ สถานที่แห่งนี้มีโบราณวัตถุมากมาย เช่น ธัมเมขสถูป สร้างด้วยศิลาแลง สูง 143 ฟุต ตอนล่างมีลายสลักหินที่วิจิตรงดงาม มีพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาแกะสลักจากศิลาแลง และยังมีมูลดคันธกุฎีวิหาร ซึ่งมหาโพธิ์สมาคมได้สร้างขึ้นด้วยความสวยงามตามแบบศิลปะของพระพุทธศาสนา ในวันเพ็ญกลางเดือนพฤศจิกายน พุทธศาสนิกชนจากทั่วโลกเดินทางมาร่วมเฉลิมฉลองและสักการะพระบรมสารีริกธาตุทุกปี สารนาถห่างจากเมืองพาราณสีเพียง 9.6 กิโลเมตร เมืองพาราณสีมีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อนยุคพุทธกาล และเป็นเมืองหลวงของแคว้นกาสิในยุคพุทธกาล เราสามารถเดินทางไปดูชาวฮินดูอาบน้ำล้างบาปที่แม่น้ำคงคาด้วยขณะเดียวกันจะเห็นพิธีเผาศพชาวฮินดูริมแม่น้ำคงคา เผาเสร็จกวาดเอาเถ้าถ่านทิ้งลงแม่น้ำคงคา กล่าวกันว่า กองไฟที่เผาศพนี้ไม่เคยดับตลอดเวลาหลายพันปี สำหรับเรื่องล้างบาปไม่ปรากฏในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนยอมรับกฎแห่งกรรม ถือว่าการกระทำของมนุษย์ย่อมมีผลของการกระทำหรือกรรม มนุษย์ที่สร้างกรรมดีย่อมได้ดี ในหลักของเทวบัญญัติก็ดี พรหมบัญญัติก็ดี แม้แต่กฎของโลกวิญญาณ ถือว่า มนุษย์ย่อมทำผิดได้เป็นธรรมดา แต่หากทำผิดเพียงครั้งเดียว

แล้วสำนึกผิดไม่กระทำต่อไปอีก นั่นคือการได้รับการอภัย หากทำผิดซ้ำซากก็ต้องรับวิบากกรรม และกรรมที่ต้องรับวิบาก คือ กรรมที่เกิดจากมโนกรรม วาจากรรม และกายกรรม เรียกว่า สามกรรมพร้อม ไม่สามารถหนีวิบากกรรมหรือผลของกรรมได้ “สำหรับชีวิตหลังจากการตายท่าน จะเดินทางไปนรกหรือสวรรค์ พระท่านเทศน์ไว้ว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ คือความดีและความเสียสละ” ปัจจุบันการเดินทางค่อนข้างสะดวกสบายมากกว่าในอดีตมาก พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรจะได้มีโอกาสไปเยือน

4. กุสินารา สถานที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานและสถานที่ถวายพระเพลิงพุทธศรีระ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่งในบริเวณนี้ คือ มาโตฮากุนวากากอด หรือวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปรินิพพานแกะสลักด้วยหิน ซึ่งได้จากการขุดค้นและอยู่ในสภาพชำรุดมาก ภายหลังได้รับการซ่อมแซมให้กลับสู่สภาพที่สวยงาม นับเป็นปฏิมากรรมที่มีชีวิตชีวา หากท่านได้มีโอกาสมากราบสักการะจะมีความรู้สึกเหมือนอยู่ใกล้พระพุทธองค์ พระพุทธรูปปางปรินิพพานที่มองเห็นเสมือนพระพุทธองค์ทรงบรรทมหลับ สำหรับสถูปซึ่งตั้งอยู่ที่ประทับปรินิพพานยังคงเหลือบางส่วน ห่างจากสถานที่ปรินิพพานประมาณหนึ่งกิโลเมตร มีพระเจดีย์ที่ถวายพระเพลิงหักพังไปมาก คงเหลือกองอิฐส่วนฐานเป็นกองสูง ไว้ให้พุทธศาสนิกชนปลงสังเวช

 สังเขยนียสถานทั้งสี่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ที่ควรแก่การเดินทางไปแสวงบุญอย่างยิ่ง หากท่านมีโอกาสควรเดินทางไปสักการะสักครั้งหนึ่งในชีวิต เพราะการเดินทางไปแสวงบุญ ณ สังเขยนียสถาน หรือพุทธสถานที่สำคัญอื่น ๆ ทำให้ท่านได้รับมงคลแห่งชีวิต ได้รู้ได้เห็น ได้ยินได้ฟังในสิ่งที่ดี โดยเฉพาะเรื่องราวในพระพุทธศาสนา และธรรมะที่มีประโยชน์ในชีวิตของการเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างยิ่ง

สมศักดิ์ ตันติวิวัฒน์

19 มิถุนายน 2551